

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קד

(בעמ' הקודם)

פרק שמיני. משנה: כל הבשר: כל מיני הבשר בין של בהמה ובין של חיה או עוף אסור לבשל בחלב.

ואסור להעלות להעלותו עם הגבינה על השולחן: שמא יגעו זה בזה ויבלעו אחד מהשני ונמצא שאוכל בשר בחלב.

הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים: כיון שכל הנודר דעתו ללשון בני אדם, וכשהוא נודר לאסור את עצמו מ'בשר' כוונתו למה שבני אדם קוראים 'בשר', ובני אדם קוראים 'בשר' לכל מיני הבשר חוץ מבשר דגים וחגבים.

גמרא: הגמ' מבינה כעת שכונת המשנה שכל מיני הבשר אסורים מדאורייתא לבשל בחלב.

הא עוף אסור מדאורייתא: משמע ממשנתנו שעוף אסור לבשלו בחלב מדאורייתא, וא"כ משנתנו אינה כרבי עקיבא הסובר (לקמן ק"ג) שהאיסור לבשל בשר חיה ועוף בחלב אינו מדאורייתא אלא מדרבנן.

קושיא: אימא סיפא: למדנו בסיפא של משנתנו - 'הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים'. משמע שהוא אסור בבשר עוף, לפי שבנדרים הולכים אחר לשון בני אדם, ומשנתנו משמיעה לנו שדרך בני אדם לקרוא לבשר עוף בשם 'בשר'. (הקושיא תתבאר בהמשך).

אתאן לרבי עקיבא: וזה כשיטת רבי עקיבא הסובר שכל דבר שהשליח מתייעץ עם המשלח האם לזה הוא התכוון, הרי הוא נחשב לאותו מין לעניין נדרים. ביאור: אדם ששלח את השליח שלו לקנות 'בשר' מהשוק, בפשטות כוונתו לבשר בהמה, ואם מקובל שהשליח ישאל אותו האם הוא רוצה בשר עוף, זה סימן שגם בשר עוף

נכלל בשם 'בשר', כיון שאם הוא לא ממין 'בשר', השליח לא היה שואל אותו האם לקנות זאת.

דתניא: וכפי שלמדנו בברייתא – הנודר שלא להנות מ'ירק' מותר להנות מדלועין, ורבי עקיבא אוסר. אמרו לו לר"ע, והרי מקובל שאדם אומר לשלוחו 'תקנה לנו ירק' והוא אומר 'לא מצאתי ירק אלא דלועין', ונמצא שדלועין אינם מין 'ירק', שהרי אם הם מין ירק השליח לא היה חוזר ושואל את המשלח האם לקנותם.

אמר להם ר"ע – אכן כך הדבר! ודווקא משם אני מביא ראיה שדלועין הם כן מין ירק! וכי השליח חוזר למשלח ואומר לו 'לא מצאתי אלא קטנית?' בוודאי שלא! וזאת משום שקטנית אינה מין ירק, והמשלח שלח אותו לקנות רק מין ירק ולא משהו אחר, אלא בגלל שדלועין הם בכלל מין ירק לכן השליח חוזר ושואל את המשלח האם לקנותם.

כעת הגמ' מסכמת את הקושיא:

רישא רבנן וסיפא ר"ע! וכי הרישא של המשנה כרבנן (= שעוף אסור לבשלו בחלב מדאורייתא, ולא כר"ע הסובר שאיסורו מדרבנן) והסיפא כר"ע? (= הסובר שדרך בני אדם לקרוא לבשר עוף בשם 'בשר', ולכן הנודר מבשר אסור בבשר עוף).

תירוצ' א': **אמר רב יוסף רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי, בנדרים סבר לה כר"ע,** **בבשר בחלב סבר לה כרבנן:** המשנה היא כדעת רבי (שסידר את המשניות), והוא סתם את משנתנו כדעת שני תנאים, בנדרים רבי סובר כר"ע (שכל דבר שהשליח חוזר ושואל את המשלח האם לקנותו זה סימן שהוא מאותו מין), ובדיני בשר בחלב הוא סובר כרבנן (שעוף אסור לבשלו בחלב מדאורייתא).

תירוצ' ב': **רב אשי אמר כולה ר"ע היא:** כל משנתנו היא כרבי עקיבא, וכך כוונת המשנה: כל מיני הבשר אסור לבשלם בחלב, יש מהן שאסורים מדברי תורה (= בשר בהמה), ויש מהן שאסורים מדברי סופרים (= חיה ועוף), חוץ מבשר דגים וחגבים שאינם אסורים לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.

למדנו במשנה - ואסור להעלות עם הגבינה על השולחן חוץ מבשר דגים וחגבים:

אמר רב יוסף: מכך שהמשנה אוסרת להעלות בשר עוף עם גבינה על השולחן, משמע שאיסור אכילת בשר עוף בחלב הוא מדאורייתא (וזה שלא כדברי רב אשי לעיל), לפי שאם האיסור הוא מדרבנן לא היינו גוזרים שאסור להעלותם יחד על השולחן, שהרי עצם איסור אכילת בשר עוף בחלב זו גזירה דרבנן (שמא יבוא לאכול בשר בהמה עם חלב), וכי אנחנו נגזור גזירה שאסור בשר עוף עם גבינה על השולחן שמא יבוא לאוכלם, והרי זו גזירה לגזירה (גזירה לא להעלות בשר עוף עם גבינה על השולחן שמא יבוא לאוכלם יחד, והאיסור לאוכלם הוא גזירה שמא יבוא לאכול בשר בהמה בחלב), ולא גוזרים גזירה על גזירה אחרת, אלא בהכרח שאיסור אכילת בשר עוף בחלב הוא מדאורייתא.

ומנא תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה: ומניין לך שלא גוזרים גזירה לגזירה,

דתנן: שהרי למדנו במשנה במס' חלה - 'חלה' (= 'הפרשת חלה') שהופרשה בחו"ל, כהן יכול לאוכלה עם זר (= אדם שאינו כהן) על השולחן, ולא גוזרים שמא יבוא הזר לאכול את החלה, לפי שגם אם יבוא לאוכלה הוא עובר בזה רק על איסור דרבנן (= חלה בחו"ל" נהגת רק מדרבנן גזרה משום חלה של ארץ ישראל שהיא מדאורייתא). וכן בעל החלה יכול לתת אותה לכל כהן שירצה, ואפילו לכהן עם הארץ שלא שומרה בטהרה, אבל חלת ארץ ישראל אסור לתת אותה לכהן עם הארץ.

ומכאן מוכח שלא גוזרים גזירה לגזירה, שהרי חלת חו"ל היא גזירה מדרבנן, ולא גוזרים על כך גזירה נוספת שלא לאוכלה עם זר על השולחן. וכמו כן בנידון שלנו, אם בשר עוף היה אסור לאוכלו בחלב רק מצד גזירה מדרבנן, לא היינו גוזרים גזירה נוספת שלא להעלותו עם גבינה על השולחן, לפי שזו גזירה לגזירה, אבל מכך שכן גזרו שלא להעלותם יחד מוכח שאיסור בשר עוף בחלב הוא מדאורייתא.

אמר ליה אביו: בשלמא אם היה כתוב במשנה שהבאת, שחלת חוצה לארץ שהביא אותה לארץ, נאכלת עם הזר על השולחן. היתה משם ראייה שלא גוזרים גזירה לגזירה. כי בארץ יש לנו חלה דאורייתא, ויש מקום לגזור שלא לאכול ליד זר חלה דרבנן, מחשש שמא יבוא לאכול חלה דאורייתא ליד זר, ויש לחשוש שהזר יאכל

ממנה. ועל כך היתה אומרת המשנה שלא גוזרים גזירה לגזירה. אבל במשנה שהבאת לא כתוב כך! אלא כתוב שמותר לאכול חלה דרבנן ליד זר בחו"ל, והסיבה שמותר, כי בחו"ל אין כל חשש שנגיע לחלה דאורייתא! (וכל החשש הוא רק שמא יאכל חלה דרבנן, ובדרבנן לא גוזרים גזירה לגזירה).

ואם כן לעניננו, אם נתיר להעלות לשולחן עוף וגבינה, יש חשש שיבוא להעלות גם בשר וגבינה ואז הוא יעבור על איסור דאורייתא!

ממילא אין ראייה שעוף בחלב אסור מדאורייתא. כי גם אם הוא אסור מדרבנן, אסור להעלותו לשולחן מחשש שמא יעלה בשר בחלב דאורייתא.

מתקיף לה רב ששת - סוף סוף צונן בצונן הוא! סוף כל סוף מה החשש שיעלה בשר וגבינה על השולחן? הרי התורה אסרה רק בישול של בשר וחלב, וכאשר הם צוננים אין בישול ואין איסור דאורייתא באכילתם! ושוב יש כאן גזירה לגזירה בדרבנן. תירוץ: **אמר אביי גזירה שמא יעלה באילפס רותח:** אנו חוששים שמא הוא יניח תבשיל בשר רותח בצלחת, ותבשיל גבינה רותח בצלחת, והם יגעו זה בזה. ובגלל שהם רותחים הם מתבשלים זה מזה והטעם עובר ביניהם. קושיא: **סוף סוף כלי שני הוא וכלי שני אינו מבשל!** כאשר מניחים תבשיל בצלחת הוא נחשב ל'כלי שני', ולכלי שני אין כח לבשל. תירוץ: **אלא גזירה שמא יעלה באילפס ראשון:** החשש הוא שמא יעלה על השולחן את הסיר עצמו שהוא 'כלי ראשון', והוא יקח חתיכה מהבשר ויטבול אותה בגבינה, ואז הם יתבשלו זה מזה. (ריטב"א).

משנה: העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב"ש. וב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל.

א"ר יוסי - זו מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה: בדין הנ"ל 'התהפכו היוצרות' כי בדרך כלל ב"ה מקילים וב"ש מחמירים.

באיזה שולחן אמרו? באיזה שולחן אמרו שאסור להעלות עליו עוף וגבינה? דוקא בשולחן שאוכל עליו. אבל בשולחן שמסדר עליו את התבשילים, מותר לתת אותם זה בצד זה ואין חשש. כי בשולחן שאוכל עליו, הידיים נוגעות וממשמשות, ויש לחשוש שמתוך משמוש היד יבוא להניח אותם זה על זה. אבל בשולחן שמסדרים לא נוגעים כל כך.

גמרא: רבי יוסי היינו ת"ק! ומה חידש רבי יוסי בדבריו? זה מה שאמר ת"ק שב"ש מקילים וב"ה מחמירים.

וכי תימא: ואם תרצה לומר שהם נחלקו באכילה, דהיינו לדעת ת"ק ב"ה וב"ש נחלקו רק לגבי העלאת על השולחן, אבל לגבי אכילה לכו"ע אסור לאכול עוף וגבינה. ועל כך אמר לו רבי יוסי שגם באכילה הם נחלקו, ודין זה הוא מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה. אי אפשר לומר כן! כדלהלן.

והתניא רבי יוסי אומר – ששה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה, וזו אחת מהן; עוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב"ש, וב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל: מוכח שלדעת רבי יוסי באכילה לכו"ע אינם נאכלים.

אלא הא קמשמע לן: אלא באמת רבי יוסי לא חולק על ת"ק, והתנא של המשנה בא רק להשמיע לנו מיהו התנא שאמר את מחלוקת ב"ש וב"ה, שהוא רבי יוסי. והיינו שהתנא שכח ולא הזכיר את שמו בתחילה ולכן הוא חזר והזכיר אותו.

והטעם להזכרת השם, כי כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. שנאמר "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי". בגלל שאסתר אמרה למלך שמרדכי גילה את מזימת בגתן ותרש, נכתב בספר הזכרונות שהמלך חייב טובה למרדכי, ובגלל זה כשבא המן בלילה, המלך ציווה עליו לקחת את מרדכי על הסוס, ומכך התגלגלה הגאולה של עם ישראל בפורים.

*

תנא אגרא: אגרא חמיו של רבי אבא אמר בכרייתא 'עוף וגבינה נאכלין באפיקורן (= בהפקרות)'. הוא אמר את הדברים הנ"ל שקיבל אותם מרבו, והוא גם ביאר אותם. הכוונה שאין צורך ליטול ידיים בין אכילת עוף לגבינה, וכן אין צורך לקנח את הפה ביניהם. (ולהלן יתבאר מהו קינוח הפה).

רב יצחק בריה דרב משרשיא: הזדמן לביתו של רב אשי. הביאו לו גבינה והוא אכל, לאחר מכן הביאו לו בשר והוא אכל, בלי לרחוץ ידיים ביניהם. שאלו אותו והרי אגרא חמיו של רבי אבא אמר 'עוף וגבינה נאכלין באפיקורן', ומדבריו משמע דוקא עוף וגבינה, אבל לא בשר וגבינה! אמר להם רבי יצחק – כל זה דוקא בלילה, אבל עכשיו יום, וביום אני רואה שהידיים שלי נקיות. (בזמנם לא היה אור בלילה).